

School Management for Reducing Student Dropout Rates

Pichanun Sirathanakunpul^{1*}, & Pramook Chusorn²

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Pichanun.s@kkumail.com

Abstract

This research aimed to study the current situation, the desired situation, and the necessary needs in school management to reduce the student dropout rate under the Udon Thani Secondary Educational Service Area Office, comprising 63 schools. The sample was composed of 333 school administrators and teachers using stratified random sampling and simple random sampling. The research tool was a five-point Likert scale questionnaire. The overall reliability coefficient was 0.964. Data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$). The results indicated that the current state was at a high level in all aspects, with the highest mean in Instructional Model Transformation and the lowest in Partnership Networking. Regarding the desirable state, the overall mean was also at a high level, with Student Support System being the highest and Partnership Networking being the lowest. The analysis of priority needs revealed that the highest priority was Partnership Networking ($PNI_{Modified} = 0.175$), followed by Student Support System ($PNI_{Modified} = 0.171$). The dimension with the lowest priority Instructional Model Transformation ($PNI_{Modified} = 0.163$)

Keywords: Educational Institution Management, Dropout Rate Reduction, Student Dropout

การบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน

พิชานันท์ ศิรณากุลพันธ์^{1*}, และประมุข ชูสอน²

1. คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* Corresponding author. E-mail: Pichanun.s@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 63 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำนวน 333 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน ด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($PNI_{Modified} = 0.175$) รองลงมาคือ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{Modified} = 0.171$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดคือ ด้านการปรับเปลี่ยน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{Modified} = 0.163$)

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การลดอัตราการออกกลางคัน, การออกกลางคันของนักเรียน

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และแผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย "การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา" ซึ่งปัญหาสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญสูงสุดคือ ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนเนื่องจากเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อติดตามเด็กที่หลุดออกจากระบบให้กลับเข้าสู่สถานศึกษา โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ออกประกาศนโยบายและจุดเน้น ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกัน เฝ้าระวัง ติดตามและช่วยเหลือเด็กตกหล่นและออกกลางคัน เพื่อเพิ่มโอกาสที่มีคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันทันทีมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านตัวนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) นอกจากนี้สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันทันทีนั้นยังมีความซับซ้อนและมาจากหลากหลายมิติเป็นปัจจัยที่ซ้อนทับกัน ทั้งจากปัจจัยด้านตัวนักเรียนที่ขาดแรงจูงใจหรือมีปัญหาการเรียนรู้อยู่ ปัจจัยด้านครอบครัวที่เผชิญกับความยากจนเฉียบพลันปัจจัยด้านสถานศึกษาที่อาจไม่ตอบโจทย์

ความถนัดรายบุคคล ตลอดจนปัจจัยด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมพฤติกรรมเด็ก (ไกรยส ภัทราวาท, 2565) จากปัจจัยที่ก่อให้เกิดการออกกลางคันทั้งด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และแรงจูงใจส่วนบุคคล งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศชี้ให้เห็นตรงกันว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางและออกแบบระบบการทำงานเพื่อลดปัญหาการออกกลางคันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กานต์ชนก ทองมา และพิกุล ภูมิโคกรักษ์, 2567)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการวางรากฐานทางความคิดและกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดึงดูดใจ ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงมิได้จำกัดเพียงการจัดการเรียนการสอน แต่รวมถึงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนรอบด้านเพื่อติดตาม ดูแล และแก้ไขปัญหาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างทันทั่วทั้งนอกรั้วโรงเรียนนี้ ผู้บริหารยังทำหน้าที่เป็นผู้สร้างระบบที่ทำให้ครู นักเรียน และชุมชนทำงานร่วมกันได้อย่างสอดคล้องประสาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการช่วยเหลือนักเรียน การสร้างแรงจูงใจในการเรียน การเปิดโอกาสทางเลือกด้านวิชาการ และอาชีพ หรือการจัดทรัพยากรและความช่วยเหลือที่เหมาะสม (มณฑาทิพย์ นามนุ, 2561) นอกจากนี้ ยังพบว่า การบริหารสถานศึกษาเชิงระบบผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งส่งผลต่อการลดความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญ (ธัญญา ดำริวิเศษ และคณะ, 2567) อีกทั้งยังย้ำว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กัญชลารักษ์ ธีปการ, 2566)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้ขับเคลื่อนภารกิจจัดการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ที่มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคันให้เข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบหรือรับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 85 และจากรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนและตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่าผลการประเมินคุณภาพในประเด็นการติดตามเด็กออกกลางคันระดับการศึกษาภาคบังคับกลับเข้าสู่ระบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี อยู่ในระดับ 1 (ระดับปรับปรุง) มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันสูงถึง 2,271 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2568) สถานการณ์ดังกล่าวนับเป็นภาวะวิกฤตที่น่าวิตกและสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องวิเคราะห์สาเหตุและพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดอัตราการออกกลางคันและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียน จากการติดตามข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ยังมีนักเรียนบางส่วนที่มีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา หรือต้องออกกลางคันเนื่องจากความจำเป็นส่วนตัว หากเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันทั่วทั้งที่ จะส่งผลให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตในอนาคต

จากความสำคัญและความเป็นมาข้างผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีว่ามีการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับใด และนำเสนอแนะที่ค้นพบมานำศึกษาเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน สำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทาง นโยบาย และวิธีการบริหารสถานศึกษาเพื่อบรรเทาอัตราการออกกลางคันของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันจากเอกสารงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยได้ใช้หลักการและแนวคิดของ Kurian (2023) และ CourseApp Research Team (2024) เป็นหลัก ซึ่งพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และ 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการที่สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร ข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ลดปัญหาการออกกลางคัน ผ่านการประชุม วางแผน กำหนดกิจกรรม และติดตามผลการดำเนินงานร่วมกัน

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานเชิงระบบที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อดูแล ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่การออกกลางคันของนักเรียน

3. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่สถานศึกษาปรับปรุงหรือพัฒนาวิธีการสอน รูปแบบการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และเชื่อมโยงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจ เพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการเรียน และป้องกันไม่ให้นักเรียนออกกลางคัน

4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหาร ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ สังคม จิตวิทยา และเทคโนโลยีดิจิทัลให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ทั่วถึง ปลอดภัย และทันสมัย โดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีระบบติดตามและสื่อสารสนับสนุนผู้เรียน เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคัน และเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

1. สภาพปัจจุบัน 2. สภาพที่พึงประสงค์ 3. ความต้องการจำเป็น	การบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน 1. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน 4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
---	---

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,515 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย สังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ มีข้อความเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน 4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน โดยผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือและยื่นขอหนังสือความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พร้อมแนบแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในรูปแบบของ Google Form และเอกสาร แล้วนำผลข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยการหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษา เพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี วิเคราะห์โดยแจกแจงค่าความถี่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)
3. จัดลำดับค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนโดยการเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูตร $PNI_{Modified}$ และเรียงลำดับจากค่ามากไปหาน้อย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.80$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 3.82$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{X}= 3.76$) เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.43$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X}= 4.47$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{X}= 4.42$) และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีในภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.163 - 0.175 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($PNI_{Modified} = 0.175$) รองลงมาคือ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{Modified} = 0.171$) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = 0.169$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{Modified} = 0.163$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน

การบริหาร สถานศึกษาเพื่อลด อัตราการออกกลางคัน	สภาพปัจจุบัน			สภาพพึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
1.ด้านการสร้าง เครือข่าย ความร่วมมือ	3.76	0.73	มาก	4.42	0.55	มาก	0.175	1
2.ด้านระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	3.81	0.75	มาก	4.47	0.51	มาก	0.171	2

การบริหาร สถานศึกษาเพื่อลด อัตราการออกกลางคัน	สภาพปัจจุบัน			สภาพพึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI _{Modified}	ลำดับ
3.ด้านการจัด สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.81	0.74	มาก	4.45	0.54	มาก	0.167	3
4.ด้านการปรับเปลี่ยน รูปแบบการจัดการ เรียนการสอน	3.82	0.74	มาก	4.45	0.57	มาก	0.163	4
รวม	3.80	0.74	มาก	4.43	0.54	มาก	-	

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการอภิปรายผลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน พบว่า ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีมีนโยบายให้สถานศึกษาเน้นให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทรนต์ใหม่ (OBEC Content Center) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งช่วยลดความน่าเบื่อหน่ายในห้องเรียนและเพิ่มแรงจูงใจในการมาเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปานกมล ทินบุตร และคณะ, 2565) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในยุควิถีใหม่ (New Normal) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความผูกพันระหว่างผู้เรียนกับโรงเรียน (School Connectedness) ซึ่งช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน พบว่า ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างกลไกการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมองว่าการรู้จักนักเรียนรายบุคคลเป็นหัวใจสำคัญในการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเพื่อสามารถช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ก่อนที่ปัญหาจะลุกลามจนนำไปสู่การออกกลางคัน ทั้งนี้ ความพึงประสงค์ในระดับมากยังชี้ให้เห็นถึงความต้องการพัฒนากระบวนการ 5 ขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ได้แก่ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (กรมสุขภาพจิต, 2564) ที่เน้นย้ำว่าระบบดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อสร้างตาข่ายรองรับทางสังคมและอารมณ์ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2565) ที่ระบุว่า การเยียวยาและช่วยเหลือเด็กกลุ่มเปราะบางผ่านระบบดูแลช่วยเหลือที่เข้มแข็ง เป็นกุญแจสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและรักษาเด็กให้อยู่ในระบบการศึกษาได้นานที่สุด

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันมีความซับซ้อนและไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจครอบครัว และสภาพสังคมในพื้นที่ และการดำเนินงานในสภาพปัจจุบันยังขาดความเข้มแข็งในการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคันยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่องเท่าที่ควร สอดคล้องกับแนวคิดของ (จันทร์ศรี ภูติรัตน์, 2566) ที่ระบุว่าการแก้ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบในระดับพื้นที่ต้องใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนเข้ามาเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกับโรงเรียน ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) ที่มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายดูแลคุ้มครองเด็กระดับตำบลเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและมาตรการช่วยเหลือที่ตรงจุด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจึงถือเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่สำคัญที่สุดในการอุดช่องว่างและป้องกันไม่ให้นักเรียนต้องออกจากระบบการศึกษาที่กำหนด

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2. ผลการศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

3. ผลการศึกษา ลำดับความต้องการจำเป็น ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ในภาพมีความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.163 -0.175 ซึ่งด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน และผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีความต้องการจำเป็นสูงสุดที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นลำดับแรกซึ่งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันดูแล ช่วยเหลือ และติดตามนักเรียนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การป้องกันและลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน

ที่มา : ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า สภาพความเป็นจริงของการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรเร่งพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดกลไกความร่วมมือที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและลดอัตราการออกกลางคันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยพบว่า สภาพความต้องการจำเป็นด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวางแผนและพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาหรือพัฒนาต่อในรูปแบบวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท และสามารถนำไปใช้ได้

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ชนก ทองมา และพิกุล ภูมิโคกรักษ์. (2567). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 15(1), 211-223.
- กัญชลารักษ์ ทิปการ. (2566). แนวทางการพัฒนานาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 5(2), 88-102.
- กรมสุขภาพจิต. (2564). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: การคัดกรองและช่วยเหลือเบื้องต้น*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). *รายงานสถานการณ์เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่*. กสศ.
- ไกรยศ ภัทราวาท. (2565). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเด็กนอกระบบ*. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- จันทร์ศรี ภูติรัตน์. (2566). *การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา ดำริวิเศษ และคณะ. (2567). การบริหารสถานศึกษาเชิงระบบผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและลดความเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียน. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1), 121-136.
- ปานกมล ทินบุตร และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 23(1), 45-60.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)*.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2565). *การแก้ไขปัญหาคะหลวหลุดออกจากระบบการศึกษาในภาวะวิกฤตความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย "เรียนดี มีความสุข" ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- CourseApp Research Team. (2024). *Understanding the dropout rate in education: Causes and solutions*. CourseApp.
- Kurian, A., et al. (2023). School dropouts: Reasons and prospective solutions – teachers' perspective. *International Journal of Creative Research Thoughts*, 11(3), b882-b888.